

Construint Comunitat dins de la Universitat: el Banc de Temps de la UB

Moisès Carmona Monferrer (mcarmona@ub.edu), Virginia Ferrer Cerveró (virginiaferrer@ub.edu), Vanesa Soria Ortega (vanessa.soria@ub.edu) y Anna Marti de Travy (annamartitravy@ub.edu)

Resum.

El Comissionat de Participació, Ocupació i Emprenedoria Social, va iniciar la posada en marxa del Banc de Temps de la Universitat de Barcelona al març de l'any 2013. Una iniciativa que pretén promoure la participació de tota la comunitat universitària en un projecte solidari d'intercanvi de serveis, que contribueixi a incrementar l'apoderament dels participants i el sentiment de pertinença a la Universitat.

En aquesta comunicació volem presentar, tant el desenvolupament del procés de construcció d'aquesta iniciativa pionera en l'àmbit universitari català, com els principals reptes trobats per al seu desenvolupament i les principals característiques dels serveis oferts i participants membres.

Paraules clau: banc de temps, *empowerment*, sentiment de comunitat, universitat.

1. INTRODUCCIÓ

A finals de l'any 2011 es varen celebrar les darreres eleccions a Rector de la Universitat de Barcelona. De l'equip rectoral escollit sortí el Comissionat per a la Participació, l'Ocupabilitat i l'Emprenedoria Social (POES). Una de les noves responsabilitats d'aquest comissionat esdevingué la promoció de la participació dins de la Universitat.

Entenem, des del Comissionat POES, el concepte de participació des d'una visió molt àmplia, tant en referència als possibles actors implicats en la mateixa (Carmona, M. i Rebollo, O. (2009)), alumnes, personal docent i investigador (PDI) i personal d'administració i serveis (PAS), ampliat en el cas de la proposta que presentem en aquesta comunicació a personal del Grup UB i ex alumnes que són membres d'ALUMNI-UB; com en referència als àmbits on desenvolupar-la, participació en la presa de decisions, en la innovació en la gestió i en la construcció de comunitat (Kagan, C., Burton, M., Duckett, P., Lawthom, R. and Siddiquee, A. (2011)) i sentiment de comunitat (McMillan, W.D., & Chavis, M.D. (1986), McMillan, W.D. (1996)). En aquest darrer àmbit és on ubiquem l'experiència que presentem en aquest comunicació.

Així doncs, amb la voluntat d'afavorir la participació de la comunitat universitària, construir xarxa dintre de la universitat (IGOP (2009), Mendez, E. (2013)), donar resposta a les necessitats que tingués la comunitat universitària (Prezza, M., Amici, M., Roberti, T., & Tedeschi, G. (2001), Prezza, M., & Pacilli, M.G. (2007)) i contribuir a la construcció d'un major sentiment de comunitat (Hughey, J., Speer, P.W., & Peterson, N.A. (1999), Puddifoot (2003), Vieno, A., Santinello, M., Pastore, M., & Perkins, D. D. (2007)) a la Universitat de Barcelona, s'inicia al març de 2013 el procés de construcció del Banc de Temps de la Universitat de Barcelona (BdT-UB). Una iniciativa pionera dins de l'àmbit universitari català.

En aquesta comunicació volem compartir el principals aprenentatges i reptes desenvolupats en el gairebé un any que portem de desenvolupament d'aquest projecte. Hem organitzat la nostra presentació en 4 apartats: punt de partida i principis i valors del Banc de Temps de la UB, perquè del Banc de Temps de la UB, fases del procés de construcció del Banc de Temps de la UB, estat actual, principals reptes i aprenentatges de l'experiència.

2. PUNT DE PARTIDA: PRINCIPIS I VALORS DEL BANC DE TEMPS DE LA UB

El nostre punt de partida ha estat definir què és un Banc de Temps i què és el banc de temps de la UB, a qui s'adreça i com funciona. I quins són els valors i les oportunitats que han de guiar-lo. I quins són els col·laboradors interns i externs que formen part de la construcció del banc de Temps de la UB.

2.1 Què és?

Un Banc de Temps és una xarxa de persones que s'ajuden mútuament oferint i rebent serveis, sabers o activitats entre sí, on l'únic valor d'intercanvi és el temps. Tot el que s'ofereix i tot el que es rep es mesura en hores. Per tant no hi ha cap servei que valgui més que un altre, i la feina de tothom val el mateix: el temps invertit i la

solidaritat en benefici mutu (Kretzmann and McKnight (1993), Torns, T. (2001) Cahn, E. (2011), Simon, M. (2013)).

El BdT-UB és una iniciativa que pretén afavorir la participació de tota la comunitat universitària per construir un espai que estimuli la creació i l'enfortiment dels vincles entre els membres de la UB. Un espai destinat a fomentar relacions socials dins de la universitat que permetin als seus membres cobrir algunes de les seves necessitats sense diners. En resum, un espai més per impulsar la co-construcció d'una comunitat universitària més cohesionada (Musitu, G. (2003), Sánchez-Vidal, A. (2007)).

2.2 A qui s'adreça?

A tota la comunitat universitària. Hi poden participar membres del PAS, PDI i Grup UB. Estudiants que estiguin inscrits en qualsevol activitat formativa a la UB. I també tots els membres d'Alumni.

2.3 Com funciona?

El BdT-UB es un servei gratuït i gestionat on-line a través de la plataforma de Codi Obert Cyclos, un robust sistema de gestió electrònica que permet als membres del BdT-UB veure els serveis que s'ofereixen, contactar amb altres membres, publicar ofertes i demandes i dur un registre rigorós de totes les activitats d'intercanvi.

2.4 Valors i oportunitats

Suport mutu

El BdT-UB pot ser una eina per que entre tots i totes construïm una xarxa de relacions que permetin ajudar-nos directament entre nosaltres, sense jerarquia, sense relacions comercials, ni professionals, de persona a persona.

Equitat

La unitat d'intercanvi dins el BdT-UB és la hora, per tant, tots els sabers i serveis oferts valen el mateix, el temps que s'inverteix en l'intercanvi.

Reciprocitat

La lògica de funcionament del BdT-UB ens ajuda a aprendre a donar i rebre. Tothom entra amb un saldo de 0 hores. Cada servei rebut resta hores al compte, i cada servei ofert en suma. Segons la nostra normativa, el saldo de temps mai pot superar 20 hores positives o negatives. Per tant, no és possible només oferir o només demandar, per tal de mantenir el saldo en el nivell ideal, que seria 0 hores, els membres han de compensar el que reben donant quelcom a canvi.

Confiança

El darrer esglaó en el funcionament del BdT-UB són els llaços de confiança que s'estableixen entre els participants. Al realitzar qualsevol intercanvi les dues parts adquireixen un compromís en vers l'altra. L'un confia en que allò que rebrà és de la qualitat que s'espera, i l'altre confia en que el primer li abonarà les hores intercanviades i valorarà el servei amb mesura.

Aprenentatge

Les relacions que s'estableixin dins el BdT-UB representen una oportunitat d'aprendre a compartir, a confiar, i evidentment aprendre nous sabers i habilitats entre membres molt diferents de la comunitat UB al marge de la seva edat o tipus de vincle amb la universitat.

2.5 Col·laboradors Interns i Externs

Com totes les accions desenvolupades des del Comissionat POES i encara amb més sentit amb el projecte de Banc de Temps, han estat diversos els col·laboradors implicats en el disseny i posada en marxa del projecte.

A continuació presentem una taula amb el llistat de col·laboradors interns de la UB en el projecte de Banc de Temps:

Vicerectorats	Subseccions
Gabinet del Rectorat	
Vicerectorat d'Estudiants i Política Lingüística	Serveis Lingüístics
Vicerectorat d'Administració i Organització	
Vicerectorat de Professorat	
Vicerectorat del Grup UB, TIC i Serveis Comuns	Àrea de Tecnologies de la Informació i la Comunicació
	Àrea de Imatge Corporativa i Màrqueting
	Alumni UB
Vicerectorat de comunicació i projecció	Àrea d'Entorns Web
	Àrea de Comunicació
Secretaria General	Serveis Jurídics

Taula 1. Col·laboradors interns del projecte de Banc de Temps UB

A continuació presentem un llista dels col·laboradors externs implicats en el projecte de Banc de Temps UB:

- Ajuntament de Barcelona.
- Fundació Salut i Família.
- Xarxa d'intercanvi de coneixements de Nou Barris.
- Banco del Tiempo de Segovia.
- Banco del Tiempo de la Universidad de Murcia.
- Tantaka: Banco del Tiempo de la Universidad de Navarra.
- Banco del Tiempo de la Universidad de Extremadura

3. RAONS DEL BANC DEL TEMPS DE LA UB.

Són diversos els motius que ens impulsen a desenvolupar el projecte de Banc de Temps a dins de la Universitat de Barcelona. Volem compartir perquè creiem que és important desenvolupar iniciatives com aquesta:

- Implicació en una activitat universitària més enllà d'allò "acadèmic": és a dir, entendre que la vida universitària va més enllà de les aules, els plans de estudis, els exàmens, etc.
- Vinculació de membres de la UB entre ells, per via de la construcció d'una xarxa aprenentatge i ajuda mutus (Perkins, D.D., & Long, D.A. (2002), Prilleltensky, I, & Geoffrey, N. (2010)): és a dir, construir espais de relació entre els membres de la universitat, espais de relació a partir dels intercanvis i espais de relació col·lectiva construïts per la secretaria de Banc de Temps.
- Aprendre a "donar i a rebre": és a dir, no es tracta d'una experiència de voluntariat on els participants només donen o una experiència de caire assistencialista on els participants només reben. Es tracta d'aprendre a donar i rebre, es tracta de donar i rebre, d'intercanviar en definitiva (Mannarini, T., Rochira, A., & Talò, C. (2012)).
- Aprendre a participar: és a dir, tot i no ser un espai de decisió política, es tracta d'una iniciativa que pretén afavorir la participació dins de la universitat, aprenent a organitzar una iniciativa coactiva, apoderant als participats de la mateixa (Rappaport, J. (1984), Zimmerman, M. (2000)).
- Construcció de Comunitat UB, enfortir el sentiment de pertinença a la Universitat: és a dir, volem aprofundir en el sentiment de pertinença a la Universitat de Barcelona mitjançant la participació en el Banc de Temps.

Al llarg del desenvolupament de l'experiència són diverses les oportunitats que esperem desenvolupar des del projecte de Banc de Temps:

- **Curt Termini:** implicació dels usuaris en una activitat universitària participativa i d'ajuda mútua. Vinculació de membres de la UB entre si per millora qualitat vida i aprenentatge mutus.
- **Mig Termini:** fomentar la identitat i percepció de pertinença a la comunitat UB com a riquesa col·lectiva.
- **Llarg Termini:** Participació inclusiva dels membres de la universitat en la co-construcció i enfortiment de la comunitat UB.

4. FASES DEL PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ DEL BANC DE TEMPS DE LA UB

Des de l'inici del procés de construcció del Banc de Temps de la UB, hem desenvolupat dues Fases:

- **Primera Fase (Març – Setembre 2013):** l'objectiu fonamental d'aquesta etapa ha estat la construcció d'aliances al voltant del projecte i l'adaptació de l'eina de gestió del Banc de Temps UB. Les accions desenvolupades en aquesta Fase han estat:
 - Donar a conèixer la iniciativa i recollir opinions, experiències i suggeriments. (Equips deganals, caps de estudis, PAS, estudiants, experts en BdT dins i fora de la Universitat)
 - Treballar en l'Eina de gestió online amb Serveis Informàtics (traducció, test)
 - I Jornada de presentació (juny).
- **Segona Fase (Octubre 2013 – Juny 2014):** en la que ens trobem actualment i que té per objectiu la posada en marxa del Banc de temps i la seva consolidació
 - Posada en marxa del BdT de la UB a partir 15 d'octubre 2013.
 - Tallers i dinamització del BdT de la UB per campus (21-22-23 d'octubre 2013). Facultats de Dret, Física, Pedagogia i Geografia i Història.
 - Sortida relacional dels participants del Banc de Temps (Abril 2014).
 - Sessió de dinamització en un campus de la UB (maig 2014).
 - Entrevistes a participants en l'experiència per avaluar la mateixa (març-abril-maig).
 - II Jornada del Banc de Temps de la UB, amb l'objectiu d'avaluar el desenvolupament del primer any de funcionament del projecte (juny 2014), presentació i discussió dels resultats de les entrevistes desenvolupades.

5. **ESTAT ACTUAL, PRINCIPALS REPTES I APRENTATGES DE L'EXPERIÈNCIA**

Volem aportar algunes dades del estat actual del projecte i algunes preguntes per al debat, sobre qüestions que hem hagut de treballar al llarg d'aquest any:

- Actualment ja som més de 150 persones inscrites amb el Banc de Temps de la UB, majoritàriament estudiants, clar que són el col·lectiu més nombrós de la universitat. El segon col·lectiu és el PAS, tot i que són el col·lectiu menys nombrós a la universitat. El tercer col·lectiu són el PDI. Una primera pregunta per al debat, a la que vàrem haver de donar resposta aquest any ha estat, pot ser un únic Banc de Temps per a tots el col·lectius que formen la universitat o diversos bancs de temps, un per treballadors i un per estudiants?
- Actualment hi ha 25 propostes de servei, 22 ofertes i 3 demandes. Tot i que durant el procés d'explicació del projecte i de recollida d'idees vàrem poder recollir moltes més demandes que ofertes, des de la posada en marxa del projecte han estat moltes més les ofertes proposades que les demandes. És més fàcil donar que rebre? Ens és més fàcil donar que rebre?

- Actualment s'han produït 5 intercanvis. Què fer per passar d'oferir serveis a utilitzar-los? Perquè hi ha participants que estats donats d'alta però que no ofereixen ni demanen serveis?

La valoració dels tres mesos de desenvolupament de projecte de Banc de Temps de la UB és diversa. D'una banda creiem que hem estat capaços de superar la primera dificultat que representa la construcció d'un Banc de Temps, tenir una massa crítica de participants suficient per poder funcionar. Creiem que els 150 inscrits representen una massa crítica per poder desenvolupar el projecte. Estem, però, tractant de superar la segona dificultat, la posada en marxa i dinamització dels intercanvis entre els participants, el fet de portar només 5 intercanvis, ens du a reflexionar en la necessitat de continuar aprofundint en accions de dinamització que permetin continuar afavorint el coneixement mutu entre el participants de la comunitat del Banc de Temps de la UB, per continuar desenvolupant en aquest projecte d'intercanvi, inclusió i solidaritat en la Comunitat universitària.

6. BIBLIOGRAFIA

Cahn, E. (2011). *People can*. London: Timebaking UK.

Carmona y Rebollo, 2009. *Guia operativa d'acció comunitària*. Ajuntament de Barcelona: Acció Social i Ciutadania.

Hughey, J., Speer, P.W., & Peterson, N.A. (1999). Sense of community in community organizations: Structure and evidence of validity. *Journal of Community Psychology*, 27, 97-113

IGOP (2009). *Barcelona per l'acció comunitària. Guia de xarxes d'intercanvi solidari*. Ajuntament de Barcelona: Acció Social i Ciutadania

Kagan, C., Burton, M., Duckett, P., Lawthom, R. and Siddiquee, A. (2011). *Critical Community Psychology*. United Kingdom: BPS Blackwell.

Kretzmann and McKnight (1993). *Building communities from the Inside Out: a path towards finding and mobilising a community's assets*. Evanston IL: Institute for Policy Research.

Mannarini, T., Rochira, A., & Talò, C. (2012). How identification processes And inter-Community Relationships affect sense of Community. *Journal of community psychology*, 40, 8, 951-967

McMillan, W.D., & Chavis, M.D. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14, 6-22.

McMillan, W.D. (1996), Sense of community. *Journal of community psychology*, 24, 315-325.

Mendez, E. (2013, octubre). *Bancos del tiempo e integración comunitaria*. Ponencia presentada en XIII Jornadas Internacionales Bancos del Tiempo e Integración Comunitaria. Barcelona, Espanya.

Musitu, G., Herrero, J., L. Cantera L. y Montenegro M. (Eds.) (2004). *Introducción a la Psicología Comunitaria*. Barcelona: UOC

Perkins, D.D., & Long, D.A. (2002). Neighborhood sense of community and social capital: A multi-level analysis. In A. Fisher, C. Sonn, & B. Bishop (Eds.), *Psychological sense of community: Research, applications, and implications* (pp. 291-318). New York: Plenum.

Prezza, M., Amici, M., Roberti, T., & Tedeschi, G. (2001). Sense of community referred to the whole town: Its relations with neighboring, loneliness, life satisfaction, and area of residence. *Journal of Community Psychology*, 29, 1, 29-52.

Prezza, M., & Pacilli, M.G. (2007). Current fear of crime, sense of community, and loneliness in Italian adolescents: the role of autonomous mobility and play during childhood. *Journal Of Community Psychology*, 35, 2, 151-170.

Prilleltensky, I, & Geoffrey, N. (2010). *Community Psychology in pursuit of liberation and well-being*. United States: Palgrave Macmillan.

Puddifoot (2003). Exploring 'personal' and 'shared' sense of community identity in Durham City, England. *Journal of Community Psychology*, 31 (1), 87-106

Rappaport, J. (1984). Studies in empowerment: Introduction to the issue. *Prevention in Human Services*, 3, 1-7.

Sánchez-Vidal, A. (2007). *Manual de Psicología Comunitaria. Un enfoque integrado*. Madrid: Pirámide.

Simon, M. (2013, octubre). *Timebankin in UK*. Ponencia presentada en XIII Jornadas Internacionales Bancos del Tiempo e Integración Comunitaria. Barcelona, Espanya.

Torns, T. (2001). Para que sirve un banco del tiempo. *Mientras tanto*, 82, 117-125.

Vieno, A., Santinello, M., Pastore, M., & Perkins, D. D. (2007). Social support, sense of community in school, and self-efficacy as resources during early adolescence: an integrative model. *Journal of Community Psychology*, 39, 177-190.

Zimmerman, M. (2000). Empowerment Theory: Psychological, Organizational and Community Levels of Analysis. En Rappaport, J. & Seidman, E. (Eds.), *Handbook of Community Psychology*. (pp.43-59). Nueva York: Kluwe Academic Plenum.